

Tēze. Ar atpakaļpirkuma līgumu pircējs uzņemas savu pirkto lietu pārdot atpakaļ pircējam un tā izpildei jānoslēdz jauns pretēja virziena pirkuma līgums.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta
2004.gada 15.decembra**

SPRIEDUMS

lietā Nr. SKC - 711

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators R.Namatēvs,
senatore R.Saulīte,
senators I.Šeptēris,

piedaloties prasītājam A.T. un viņa pārstāvim advokātam G.Ivankinam, atbildētājiem V.S. un S.Š.,

2004.gada 15.decembrī izskatīja atklātā tiesas sēdē Rīgā prasītāja A.T. kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesas palātas 2004.gada 7.septembra spriedumu A.T. prasībā pret V.S. un S.Š. par īpašuma tiesību nostiprināšanu uz nekustamiem īpašumiem un par zaudējumu piedziņu.

Noklausījies senatora R.N. ziņojumu, advokāta G.I. paskaidrojumu, ka spriedums lietā atceļams, atbildētāju V.S. un S.Š. paskaidrojumus, ka spriedums atstājams negrozīts, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

k o n s t a t ē j a

Latvijas Republikas Valsts zemes dienesta Rīgas pilsētas nodaļa izsniedza A.T. apliecības par īpašuma tiesībām uz dzīvokļiem līdz dzīvojamās mājas privatizācija [...] ielā 71, Rīgā – 1997.gada 8.decembrī par dzīvokli nr. 17a, 1998.gada 29.janvārī par dzīvokli nr. 17 un 1998.gada 8.septembrī par dzīvokli nr. 18.

Prasītājs A.T. un atbildētāji V.S. un S.Š. 2002.gada 12.decembrī noslēdza pirkuma līgumu, ar kuru A.T. viņam piederošos privatizētos dzīvokļus nr.17, 17a un 18 [...] ielā 71, Rīgā par 27.217,- ASV dolāriem atsavināja V.S. un S.Š., t.i. katram ½ domājamo daļu.

Pie tam līguma 4.punktā līdzēji norādīja, ka pircēji uzņemas 3 mēnešu laikā pēc līguma noslēgšanas nopirktos dzīvokļus pārdot atpakaļ pārdevējam par pirkuma summu, kas paliek spēkā neatkarīgi vai dzīvokļu cena paaugstinās vai samazinās, bet kā arī apņemas šajā laikā dzīvokļus neatsavināt trešajai personai. Šo pirkuma maksu A.T. veiks dzēšot vai pārņemot uz sevi vai uz trešo personu V.S. un S.Š. kredīta saistības ar a/s „Māras banka”.

2003.gada 16.aprīlī A.T., pamatojoties uz Civillikuma 1401., 1402., 1478., 1479., 1534., 1587., 1732., 2002.pantu, cēlis prasību par īpašuma tiesību nostiprināšanu viņam uz dzīvokļiem nr. 17, 17a un 18 [...] ielā 71, kā arī par zaudējumu piedziņu tās summas apmērā, kas sastāda starpību, ko uzrāda a/s „Māras banka” par apmaksājamām kredīta saistībām un pirkuma līgumā noteikto summu. Prasītājs norādīja, ka līguma 4.punktā noteiktā 3 mēnešu laikā vairākkārtīgi tikās ar atbildētājiem un lūdza pārdot dzīvokļus atpakaļ, ko tie nepildīja un viņiem tika nosūtīti atgādinājumi 2003.gada 1. un 6.aprīlī.

Bez tam A.T. norādīja, ka 2002.gada 12.decembrī noslēgtais pirkuma līgums atzīstams par galīgi noslēgtu, taču, neskatoties uz nolīgto pienākumu, atbildētāji dzīvokļus nav nostiprinājuši atpakaļ uz prasītāja vārda, kaut gan, izpildot līgumu, prasītājam ir jāiegūst īpašuma tiesības. Prasītājs uzņēmās pienākumu nomaksāt atbildētāju kredīta saistības ar a/s „Māras banka” līguma summas apmērā, taču atbildētāji dzīvokļus ieķīlāja bankā par lielāku summu. Līdz ar to par šo starpību prasītājam radīti zaudējumi. Nekoroborēts darījums nezaudē spēku un līdz ar to nepieciešama atpakaļpirkuma līguma koroborācija, kā to paredz Civillikuma 1478.pants.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija kā pirmās instances tiesa, izskatot lietu bez prasītāja klātbūtnes, 2003.gada 2.decembrī prasību noraidīja.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2004.gada 7.septembrī A.T. prasību noraidīja.

Atsaucoties uz Civillikuma 2054.pantu, kas nosaka, ka ar atpakaļpirkuma līgumu pircējs uzņemas savu pirktu lietu pārdot atpakaļ pārdevējam pēc viņa pieprasījuma, kā arī uz 2055.pantu par to, ka gadījumā, ja atpakaļpirkuma tiesība aprobežota ar zināmu termiņu, tad tam notekot viņa izbeidzas, Civillietu tiesu palāta atzina, ka prasītājs līgumā noteiktajā 3 mēnešu laikā netika pieprasījis, lai strīdus dzīvokļi tiktu pārdoti viņam atpakaļ un tikai pēc šī termiņa notecējuma nosūtījis atbildētājiem rakstiskus atgādinājumus. Strīdus dzīvokļi ieķīlāti a/s „Māras banka”, no kuras atbildētāji aizņēmušies 35.000,- ASV dolārus, kura lietā kā trešā persona nav pieaicināta.

Bez tam Civillietu tiesu palāta atzina, ka nav pamata atcelt pirmās instances tiesas spriedumu saskaņā ar Civilprocesa likuma 427.panta pirmās daļas 2.punktu, jo prasītājam paziņojums par tiesas sēdi 2003.gada 2.decembrī tika nosūtīts 2003.gada 30.oktobrī, kurš atgriezts sakarā ar glabāšanas termiņa notecēšanu. Taču viņam par tiesas sēdi bija zināms, jo 2003.gada 28.novembrī prasītājs lūdzis atlikt lietas izskatīšanu sakarā ar ārstēšanos ārpus Latvijas, par ko dokumenti iesniegumam netika pievienoti un apgabaltiesa pamatoti lietu izskatīja bez prasītāja.

Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniedzis prasītājs A.T., lūdzot spriedumu lietā atcelt.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka pavēsti par pirmās instances tiesas sēdi netika saņemti un par to uzzinājis no citiem avotiem, būdams ārpus Latvijas. Apelācijas instances tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 427.panta pirmās daļas 2.punktu.

Tiesa nepareizi iztulkojusi pirkuma līguma 4.punktu un nav piemērojusi attiecībā uz atbildētāju atpakaļpirkumā pielīgtajiem pienākumiem Civillikuma 1587.pantu. Fakti, ka 3 mēnešu laikā pieprasījis no atbildētājiem izpildīt viņu pienākumu pārdot dzīvokļus atpakaļ varēja apstiprināts liecinieki L.D. un D.V.. Taču tiesa nereaģēja uz prasītāja lūgumu izsaukt lieciniekus, pārkāpjot Civilprocesa likuma 97.pantu.

Tiesa nav izpildījusi prasītāja saskaņā ar Civilprocesa likuma 112.pantu iesniegto lūgumu pieprasīt no a/s „Māras banka” izrakstus par atbildētāju nenomaksāto kredītu. Nezinot kredīta summu, prasītājs nevarēja izpildīt savu saistību pret atbildētājiem. Apelācijas instances tiesa nav izskatījusi 2004.gada 11.februāra lūgumu par a/s „Māras banka” pieaicināšanu procesā kā trešo personu.

Izskatot lietu, tika nodibināts fakts, ka starp pusēm faktiski tika noslēgts aizdevuma līgums, bet pirkuma līgums tika noformēts saistības nodrošināšanai. Tiesai bija jāizskata

strīds, pamatojoties uz Civillikuma normām, kas regulē tiesiskās attiecības starp aizņēmēju un aizdevēju. Tiesa nepamatoti izvērtēja lietas apstākļus par atpakaļpirkumu, piemērojot Civillikuma 2054., 2055.pantu.

Bez tam prasītājs norādījis, ka viņš nebija tiesīgs noslēgt darījumu par dzīvokļiem un šāds darījums saskaņā ar Civillikuma 1415.pantu nav spēkā un tāpēc cēlis apgabaltiesā prasību. Taču apelācijas instance netika apturējusi tiesvedību lietā, iekams netiks izskatīta lieta apgabaltiesā. Atceļot spriedumu, apgabaltiesa varēs pieņemt lēmumu par abu prasību izskatīšanu vienā tiesvedībā.

Paskaidrojumus sakarā ar kasācijas sūdzību iesnieguši V.S. un S.Š., lūdzot spriedumu atstāt negrozītu, jo apelācijas instances tiesa nav pārkāpusi materiālo un procesuālo tiesību normas.

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums par prasības noraidīšanu atstājams negrozīts.

Kasācijas sūdzība satur norādi uz Civilprocesa likuma 427.panta pirmās daļas 2.punkta pārkāpumu, kas nosaka: „Apelācijas instances tiesa neatkarīgi no apelācijas sūdzības motīviem ar lēmumu atceļ pirmās instances tiesas spriedumu un nosūta lietu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā, ja apelācijas instances tiesa konstatē, ka tiesa lietu izskatījusi, pārkāpjot procesuālo tiesību normas, kas nosaka pienākumu paziņot lietas dalībniekiem par tiesas sēdes laiku un vietu.”

Norādītais arguments nedod pamatu atcelt spriedumu lietā, jo tiesa konstatēja, ka pavēste prasītājam tika nosūtīta, viņam par tiesas sēdi pirmās instances tiesā bija zināms. Pie tam tiesa atzina, ka pamatoti lieta tika izskatīta bez prasītāja, noraidot lūgumu par izskatīšanas atlikšanu, jo lūgumam netika pievienoti dokumenti par ārstēšanos ārpus Latvijas. Kasatora arguments vērsti uz tiesas konstatēto un novērtēto apstākļu pārvērtēšanu, kas neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē.

Pie tam apelācijas instances tiesa izskatījusi lietu pēc būtības ar prasītāja A.T. piedalīšanos, kā to nosaka Civilprocesa likuma 426.panta pirmā daļa, un nav pamata uzskatīt, ka lietas izskatīšana pirmās instances tiesā bez prasītāja klātbūtnes būtu novedusi pie lietas nepareizas izspriešanas apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja arguments, atsaucoties uz Civilprocesa likuma 427.panta pirmās daļas 2.punkta pārkāpumu, neatbilst Civilprocesa likuma 452.panta otrajai daļai, kas nosaka: „Procesuālo tiesību normas pārkāpums var būt pamats sprieduma pārsūdzēšanai kasācijas kārtībā, ja šis pārkāpums novedis vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.”, kas šajā gadījumā izslēdzās.

Jebkurai prasībai ir divi prasības elementi – priekšmets un pamats.

Prasītāja materiāltiesiskais prasījums, kuru jānorāda, iesniedzot prasību tiesā, lai aizstāvētu aizskartās vai apstrīdētās tiesības, ir prasības priekšmets. Prasības priekšmetā ietilpst arī prasības materiālais objekts, t.i., materiāltiesisko attiecību objekts.

Prasītājs A.T. prasības pieteikumā kā prasības priekšmetu norādījis materiāltiesisko prasījumu: nostiprināt īpašuma tiesības uz nekustamiem īpašumiem – dzīvokļiem nr.17, 17a un 18 un piedzīt zaudējumus (lietas 8.lpp.).

Otru prasības elementu – pamatu veido apstākļi, uz kuriem prasītājs pamato savu prasījumu. Apstākļi, kas veido prasības pamatu, ir juridiski fakti, ar kuriem tiesību normas hipotēze saista strīda pušu materiāltiesiskās attiecības esamību, grozīšanos vai izbeigšanos.

Kā prasības pamatu prasītājs norādījis 2002.gada 12.decembrī noslēgto pirkuma līgumu un tā 4.punktu par atpakaļpirkuma tiesību.

Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesa, pārbaudot prasītāja A.T. materiāltiesiskā prasījuma likumību un pamatotību, pamatoti prasību noraidījusi.

A.T. strīdus dzīvokļi piederēja īpašumā uz Valsts zemes dienesta Rīgas pilsētas nodaļas izdoto apliecību par īpašuma tiesībām uz dzīvokli līdz dzīvojamās mājas privatizācijai pamata līdz to atsavināšanai uz 2002.gada 12.decembrī noslēgtā pirkuma līguma pamata. Uz šī darījuma pamata īpašuma tiesības ieguva atbildētāji V.S. un S.Š., jo atbilstoši likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” 73-9.panta trešajai daļai ikviens, kas darījuma noslēgšanas rezultātā ieguvis īpašumā dzīvokli līdz dzīvojamās mājas privatizācijai, atzīstams par dzīvokļa īpašnieku, ja viņš ir reģistrēts Kadastra reģistrā. Atbildētāji Kadastra reģistrā reģistrēti 2002.gada 24.decembrī.

Reģistrācija Kadastra reģistrā pēc juridiskām sekām pielīdzināma reģistrācijai zemesgrāmatā (likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” 73.⁸ panta pirmā daļa), kas nozīmē, ka tiek nostiprinātas īpašuma tiesības uz nekustamiem īpašumiem un ka nostiprinājumu var lūgt tikai nekustamā īpašuma īpašnieks. Taču A.T., kā tas norādīts iepriekš, nav strīdus dzīvokļu īpašnieks.

Prasītāja norāde uz 2002.gada 12.decembra pirkuma līgumu un uz līguma 4.punktu par atpakaļpirkumu nedod pamatu viņam nostiprināt īpašuma tiesības.

Atbilstoši Civillikuma 2054.pantam ar atpakaļpirkuma līgumu pircējs uzņemas savu pirkto lietu pārdot atpakaļ pārdevējam pēc viņa pieprasījuma. Līdz ar to atpakaļpirkuma izpildei jānoslēdz jauns pretēja virziena pirkuma līgums. Taču šāds līgums nav noslēgts, prasība par tā noslēgšanu pirkuma līguma 4.punktā noteiktajā 3 mēnešu termiņā nav celta, kaut gan Civillikuma 2055.pants nosaka, ka gadījumā, ja atpakaļpirkuma tiesība aprobežota ar zināmu termiņu, tad, tam notekot, viņa izbeidzās, kas deva pamatu tiesai noraidīt prasību par īpašuma tiesību nostiprināšanu un zaudējumu piedziņu uz celtās prasības pamata.

Civillikuma 1587.pants, uz ko atsaucies kasācijas sūdzības iesniedzējs, nosaka: „Tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējiem pienākumu izpildīt apsolīto, un ne darījuma sevišķais smagums, ne arī vēlāk radušās izpildīšanas grūtības nedod vienai pusei tiesību atkāpties no līguma, kaut arī atlīdzinot otram zaudējumus.”

Bez tam kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis arī uz Civilprocesa likuma 97.panta „Pierādījumu novērtēšana” pārkāpumu ar izpaudumu, ka tiesa netika nopratinājusi lieciniekus Ļ.D. un D.V., kuri varēja apstiprināt, ka prasītājs pieprasīja no atbildētājiem pārdot atpakaļ dzīvokļus, kam ir būtiska nozīme un kas noveda pie nepareiza sprieduma taisīšanas.

Senāts uzskata, ka kasācijas sūdzībā norādītie argumenti par materiālās un procesuālās tiesību normas pārkāpumu nedod pamatu atcelt spriedumu lietā, jo Civillikuma 1587.panta hipotēze nav saistāma ar celtās prasības priekšmetu un pamatu, jo, kā tas norādīts iepriekš, prasība par atpakaļpirkuma līgumu nav celta un liecinieku nenopratināšana noveda pie nepareiza sprieduma taisīšanas.

Civilprocesa likuma 112.panta pirmā daļa nosaka, ka tiesa vai tiesnesis pēc lietas dalībnieka motivēta lūguma ir tiesīga pieprasīt rakstveida pierādījumus no juridiskajām

personām un prasītājs procesuālās tiesību normas pārkāpumu saistījis ar to, ka tiesa nav izprasījusi datus no a/s „Māras banka” par atbildētāju saistību apmēru ar banku, lai prasītājs varētu izpildīt savu saistību pret atbildētājiem.

Taču A.T. arguments nav pamatots, jo Civilprocesa likuma 452.panta otrā daļa nosaka, ka procesuālo tiesību normas pārkāpums var būt pamats sprieduma pārsūdzēšanai kasācijas kārtībā, ja šis pārkāpums novedis vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas, kas šajā gadījumā izslēdzās sakarā ar celtās prasības priekšmetu un pamatu.

Līdz ar to norādītais arguments, kā arī pieteikuma neizskatīšana par a/s „Māras banka” pieaicināšanu lietā kā trešo personu, par ko ir norāde kasācijas sūdzībā, nenoveda pie nepareiza sprieduma.

Kā argumentu sprieduma atcelšanai A.T. norādījis, ka tiesai bija jāizskata strīdu starp pusēm, vadoties no Civillikuma normām, kas regulē tiesiskās attiecības starp aizņēmēju un aizdevēju, ķīlas devēju un ķīlas ņēmēju.

Senāts uzskata, ka norādītais arguments nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai un ir vērsts uz Civilprocesa likuma 426.panta „Lietas izskatīšanas robežas apelācijas instancē” otrās daļas pārkāpumu, kas nosaka, ka prasības priekšmeta vai pamata grozīšana nav pieļaujama.

Bez tam arguments par sprieduma atcelšanu sakarā ar to, ka apgabaltiesā celta prasība par 2002.gada 12.decembra pirkuma līguma atcelšanu un īpašuma tiesību atjaunošanu uz dzīvokļiem arī nedod pamatu atcelt spriedumu, jo prasībām ir atšķirīgi priekšmeti un pamati.

Līdz ar to spriedums atstājams negrozīts un kasācijas sūdzība noraidāma.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2004.gada 7.septembra spriedumu atstāt negrozītu, bet A.T. kasācijas sūdzību noraidīt.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	R.Namatēvs
Senatore	R.Saulīte
Senators	I.Šepteris